

În întrevederea avută cu primarul oraşului Eia Mare — a cărui soţie, născută Csaki, era înrudită cu o serie de familii nobiliare din Ungaria — acesta i-a declarat că el consideră necesar ca ungurii şi românii să se înţeleagă, căci în caz contrar îi va ocupa Germania hitleristă, care „va face din ambele ţări un protectorat“. El aprecia, totodată, că armata română ar putea face faţă unei eventuale agresiuni horthyste, dacă nu va interveni în sprijinul ei Germania hitleristă.

Simpatia internaţională de care s-a bucurat justeţea cauzei românilor în momentele grele din vara anului 1940 n-a încetat nici un moment în anii războiului hitlerist. Ea confirmă preţuirea de care s-au bucurat întotdeauna poporul român, politica internaţională a României destinată apărării libertăţii, independenţei şi integrităţii sale teritoriale, apărării păcii şi progresului popoarelor faţă de pretenţiile revanşarde ale statelor fasciste, agresoare.

Informaţii privind desfăşurarea luptelor antihitleriste din august 1944 în zona de sud-est a Bărăganului

MIHAI COTENESCU

Pentru încununarea eforturilor tuturor forţelor patriotice de a elibera ţara de trupele hitleriste, şi în judeţul Ialomiţa comuniştii au acţionat în legătură cu unităţile militare din zonă a căror sarcină era capturarea trupelor hitleriste existente şi asigurarea bunei funcţionări a căilor ferate şi rutiere, de legătură cu Valea Prahovei, Dobrogea şi capitala ţării¹.

După cum se ştie, când frontul s-a stabilit pe aliniamentul Iaşi-Chişinău, în zona sud-estică a Bărăganului a fost organizată o zonă de etapă pentru trupele retrase de pe front. Astfel au început să sosească aici numeroase trupe pentru reorganizare, autorităţi civile şi militare şi refugiaţi din zona Moldovei, dizlocaţi în comunele şi oraşele din judeţ. Potrivit estimărilor făcute de Inspectorul general administrativ Constanţa, numai în luna iunie 1944 existau în zona ialomiţeană peste 130 000 militari germani şi români, 320 000 de refugiaţi, iar localităţile erau tixite de funcţionari civili din alte judeţe dizlocaţi aici cu familiile, instituţiile şi bunurile respective².

Evenimentele din Bucureşti din ziua de 23 August 1944, au fost cunoscute de populaţia judeţului Ialomiţa prin intermediul radioului, legăturilor telefonice, curierilor militari şi a unor persoane particulare. De altfel, locuitorii au întâmpinat cu entuziasm vestea arestării guvernului condus de Ion Antonescu.

Potrivit mărturiilor timpului, eliberarea acestei zone a Bărăganului şi lichidarea focarelor de rezistenţă hitleriste s-a făcut în două etape. În prima, trupele române acţionând potrivit celor stabilite de Marele Stat Major au trecut

¹ Costache Mîndru, *Focuri în Bărăgan*, Edit. Militară, Bucureşti, 1974, p. 32.

² Arh. St. Constanţa, fond Inspectoratul Regional Administrativ Constanţa, dosar 20/1944, f. 17.

la dezarmarea formațiunilor hitleriste staționate în punctele cheie ale județului : gara Fetești, aerodromul Bărăganul, localitățile Urziceni, Tândărei, Alexeni, Giurgeni, Jilavele și Slobozia.

Neutralizarea trupelor hitleriste s-a făcut rapid prin conlucrarea trupelor românești cu formațiunile patriotice locale. Astfel, într-un raport pe care Inspectoratul Regional Administrativ Constanța îl înainta la 25 august 1944 Ministerului Afacerilor Interne se arată că la aceste acțiuni au fost luați prizonieri peste 300 ofițeri și soldați hitleriști.

În acest raport se arată că, deși trupele hitleriste ocupaseră gara Fetești și stația Bărăganul iar în orașul Urziceni instalaseră aparate de radio pe străzi, trupele române împreună cu civili din localitățile respective au trecut rapid la neutralizarea lor³.

În zona localității Tândărei, efective aparținând flotilei 3 de bombardiere conduse de colonelul Topor Silviu au purtat lupte ce au durat mai multe ore cu formațiunile germane ce staționaseră aici și blocaseră toate ieșirile spre Constanța și București și organizaseră un important punct de rezistență în sediul școlii aflate într-o margine a comunei.

La refuzul trupelor hitleriste de a se preda, militarii români au trecut cu hotărâre la lichidarea acestui punct de rezistență. În acțiunile lor ostașii români au fost sprijiniți și de formațiunea locală de jandarmi condusă de utecistul Paul Georgescu, precum și de secția de jandarmi locală. Despre luptele ce s-au purtat aici, directorul școlii primare din Tândărei raporta Revizoratului Școlar al județului Ialomița la sfârșitul lunii august : „luptele din împrejurimile școlii au durat mai multe zile și pentru a-i scoate pe nemți din clădire a fost nevoie de intervenția aviației ce a executat o misiune de bombardament anihilând principalele focare ale inamicului“⁴.

Cu prilejul ciocnirilor ce au avut loc la Tândărei au fost luați prizonieri 7 ofițeri, 285 de soldați și gradați, pe teren rămânând un mare număr de morți și răniți⁵.

În zona orașului Urziceni au acționat o companie din regimentul 516 transmisiuni și efectivele secției de jandarmi Urziceni, care au anihilat cu rapiditate comunicațiile hitleriste, posturile de radio ale acestora și efectivele bari-cadate în centrul localității. Aici au fost luați prizonieri peste 120 de ofițeri, 255 subofițeri și 624 soldați⁶.

Toate aceste localități de mai sus fiind importante noduri de cale ferată au constituit ulterior principalele locuri de trecere ale unităților românești din Dobrogea spre zona de concentrare Ploiești — București stabilită de Marele Stat Major încă din ziua de 23 August 1944.

A doua etapă a luptelor din această zonă a țării s-a desfășurat în perioada 27—31 august, când trupele noastre staționate sau aflate în trecere prin județul Ialomița au trebuit să zădărnicescă trecerea unor masive coloane militare hitleriste, care, venind din mai multe direcții, căutau să ajungă în Bulgaria.

Paralel cu misiunile de observare, capturare și lichidare a formațiunilor de luptă germane, ajutate permanent de populația locală, efectivele militare românești au trebuit să asigure buna funcționare a căilor fluviale și terestre existente, pentru a permite înaintarea rapidă a trupelor sovietice spre alte zone ale țării.

³ Ibidem, f. 62.

⁴ Ibidem, f. 64.

⁵ Ibidem, fond Revizoratul Școlar al Județului Ialomița, dosar 322/1944, f. 16.

⁶ Arh. St. Slobozia, fond Prefectura Județului Ialomița, dosar. 20/1944, f. 62.

Majoritatea trupelor hitleriste ce veneau din zonele Buzău și Brăila făceau parte din Corpul 29 armată condus de generalul Bechtolsteim. Astfel, la Slobozia, în ziua de 26 august a sosit o asemenea coloană venind din direcția Buzău. În prealabil, efectivele din divizia 10 română de instrucție organizaseră aici un dispozitiv de apărare care să împiedice trecerea hitleriștilor prin oraș. Pentru intimidarea populației, trupele motorizate hitleriste au deschis focul asupra baricadelor și clădirilor aflate pe strada principală a localității. În acest timp, pe șoseaua Constanța-Țândărei se aflau în mers trupe ale diviziei a 10-a infanterie care aveau misiunea de a ajunge cât mai rapid în zona de concentrare din Capitală. De notat, că la comandamentul acestei divizii nu se știa despre prezența trupelor germane în zona Slobozia.

Cu toate că numărul hitleriștilor era superior, forțele diviziei a 10-a infanterie română au dat lupte cu dușmanul care pînă la urmă a reușit să pătrundă prin localitate și să se apropie de podul ce făcea legătura cu malul drept al Ialomiței și cu drumul de acces spre Călărași. În dreptul acestui pod o altă companie de infanteriști din aceeași divizie a opus o rezistență fermă hitleriștilor, făcându-i să renunțe la trecerea podului și să se îndrepte spre localitatea Bucu în vederea găsirii unui alt loc de trecere a râului Ialomița.

Trupele germane din coloana Burchardt care nu au reușit să treacă podul de la Slobozia, au întărit un eșalon care căuta să ocolească localitatea Bucu. Împotriva lor au intrat în acțiune și trupele românești aferente regimentelor 29 și 33 infanterie care ocupau poziții de apărare la est de localitate. Acestea vor da între orele 19—23 puternice lupte de-a-lungul șoselei Slobozia-Țândărei spre pădurea Bucu.

În timpul luptelor a căzut eroic și tinărul locotenent Gheorghe Amza, care, trăgînd cu un tun antitanc, distrusese într-un interval scurt 7 mașini de luptă germane⁷.

Din mulțimea localnicilor care au sprijinit concret trupele române pentru stăvilirea înaintării hitleriștilor au făcut parte și operatoarele telefoniste de la centrala SART Slobozia care nu și-au părăsit postul și au asigurat legătura permanentă între unitățile militare din zonă. Remarcabilă este și fapta soldatului Constantin Vasile (ridicat la gradul de caporal post mortem), care, ajutat de tinărul muncitor Ion Ionescu, a oprit timp de 2 ore coloana germană în centrul localității Slobozia, provocîndu-i pagube grele în oameni și materiale.

După terminarea muniției, acest soldat originar din localitate a încercat să se retragă spre pădurea din apropierea râului Ialomița, dar a fost prins de cercetașii hitleriști și împușcat.

O contribuție importantă la lichidarea hitleriștilor din județul Ialomița a avut-o și organele de ordine existente aici. Astfel, dintr-un raport pe care Legiunea de Jandarmi Ialomița îl înainta Inspectoratului Regional de Jandarmi București la 31 august 1944 se arată că toate posturile de jandarmi din județul Ialomița coordonate de secțiile de jandarmi din principalele centre ale județului au participat direct, cu arma în mînă, la dezarmarea formațiilor germane din localitățile Bucu, Țândărei, Crunți, Reviga, Jilavele, Rovine ș.a., capturînd peste 680 de prizonieri și asigurînd paza capturilor luate în această perioadă⁸.

În luptele purtate în zona sud-estică a Bărăganului numărul prizonierilor luați a depășit cifra de 3 000 (potrivit datelor oficiale)⁹. Lichidarea rapidă a

⁷ Arh. St. Constanța, fond Inspectoratul Administrativ Constanța, dosar 20/1944, f. 69.

⁸ Arh. St. București, fond Inspectoratul Regional de Jandarmi București, dosar 121/1944, f. 3.

⁹ Costache Mîndru, *op. cit.*, p. 121.

incercării trupelor hitleriste de a se retrage spre Dunăre și Bulgaria, participarea directă a populației din aceste localități la lupte au constituit elemente care au contribuit la eliberarea rapidă a teritoriului de hitleriști, la facilitarea înaintării spre capitală a trupelor române din Dobrogea, reușindu-se astfel să se realizeze în întregime țelul stabilit de Marele Stat Major al Armatei Române — eliberarea rapidă a zonei de trupele hitleriste.

Documente privind evenimentele militare din sud-estul Transilvaniei și zona Aradului în zilele de 24 și 25 august

La data declanșării insurecției, moment de început al revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, întreaga armată română a întors armele împotriva trupelor hitleriste. În zilele următoare, unitățile române, acționând pe baza ordinelor superioare, au făcut inofensive trupele germane, fie prin izgonirea lor peste graniță, fie prin dezarmarea acestora. Concomitent au trecut la apărarea frontierei amenințate și atacate local de subunități ungare și germane, începând de la Doboli de Jos, lângă Brașov, și până la Dunăre.

În fondurile de arhivă ale Ministerului Apărării Naționale se păstrează o serie de documente de epocă inedite, ordine și ordine de operații, pe baza cărora au acționat forțele românești, rapoarte și note informative ale unităților și subunităților, în legătură cu evenimentele militare din acele zile fierbinți. Dintre ele am selecționat zece documente, din zilele de 24 și 25 august 1944, pe care, dorind să le punem la îndemâna cititorilor, le încredințăm tiparului.

PAUL ABRUDAN

1

1944 august 24, Făgăraș. Ordinul de operații al generalului I. Dumitriu comunică încetarea ostilităților cu armata sovietică, scoaterea trupelor române din subordonarea comandamentelor germane și stabilește misiunea detașamentelor și rezervelor Centralului de instrucție al infanteriei față de orice încercare a formațiunilor hitleriste de a ataca în zona Făgăraș.

Centrul de instrucție al infanteriei
Nr. 2.206 din 24 august 1944

P. C. Făgăraș
24.VIII.1944, orele 10

Ordin de operații nr. 1

Harta 1:100 000 Blaj, Mediaș

Partea I-a

I. Situația generală

Începând cu noaptea de 23/24.VIII.1944 ostilitățile cu armata sovietică au încetat, totodată încetând și subordonarea comandamentelor trupelor române către trupele germane [...]